

GENT

PRINSENHOFPLEIN 6/

ZILVERHOF 44A

ARCHEOLOGIENOTA BUREAUONDERZOEK PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

Titel: **Archeologienota Gent Prinsenhofplein 6/ Zilverhof 44A**

Erkend archeoloog: **Bart Bot OE/ERK/Archeoloog/2016/00114**

Auteurs: **Bart Bot**

Advies specialisten: /

Wetenschappelijke advisering: /

Projectcode bureauonderzoek: **2019B135**

Locatiegegevens: **Oost-Vlaanderen, Gent, Prinsenhofplein, Zilverhof**

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: **xmax, ymax; xmin, ymin: 104294, 194523; 104277, 194504**

Kadastergegevens: **Gent, afdeling 15, sectie F, perceelnrs. 3562C & 3563W**

Betrokken actoren: **Bart Bot (erkend archeoloog), Jorgen Chys (contactpersoon initiatiefnemer), Dirk Geenens (initiatiefnemer)**

Plaats en datum: **Ledeberg, 26/02/2019**

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Bart Bot Archeologie.

Bart Bot Archeologie aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUD

1.	Inleiding.....	1
2.	Gemotiveerd advies	1
2.1.	Geplande werken	1
2.2.	Afweging en advies	5
3.	Afbakening.....	7
4.	Vraagstelling.....	8
5.	Plan van aanpak	9
6.	Gewenste competenties	10
7.	Vondsten	11
8.	Figurenlijst	11

1. INLEIDING

Aanleiding van het bureauonderzoek vormt de geplande renovatie en uitbreiding van een woning gesitueerd ter hoogte van het Prinsenhofplein 6 en Zilverhof 44A te Gent. Met dit bureauonderzoek wordt de eerste stap gezet van het archeologisch vooronderzoek met het oog op het bekomen van een bekrachtigde archeologienota en aldus de behartiging van de archeologische belangen binnen de planrealisatie conform het actueel Vlaams erfgoedbeleid.

Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande omgevingsvergunningsaanvraag met betrekking tot stedenbouwkundige handelingen waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 100m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 300m² of meer bedraagt. De oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt 183m². Het projectgebied wordt op het gewestplan aangeduid als woongebieden met cultureel, historische en/of esthetische waarde (code 0101). Bovendien bevindt het zich binnen de vastgestelde archeologische zone van de historische stadskern van de stad Gent. Het volledige plangebied valt binnen de beschermde archeologische site van het Prinsenhof, vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

Het projectgebied bevindt zich te Gent (provincie Oost-Vlaanderen). Het plangebied bevindt zich in het historisch stadscentrum van Gent. Kadastraal is het plangebied terug te vinden onder Gent, afdeling 15, sectie F, perceelnrs. 3562C & 3563W.

2. GEMOTIVEERD ADVIES

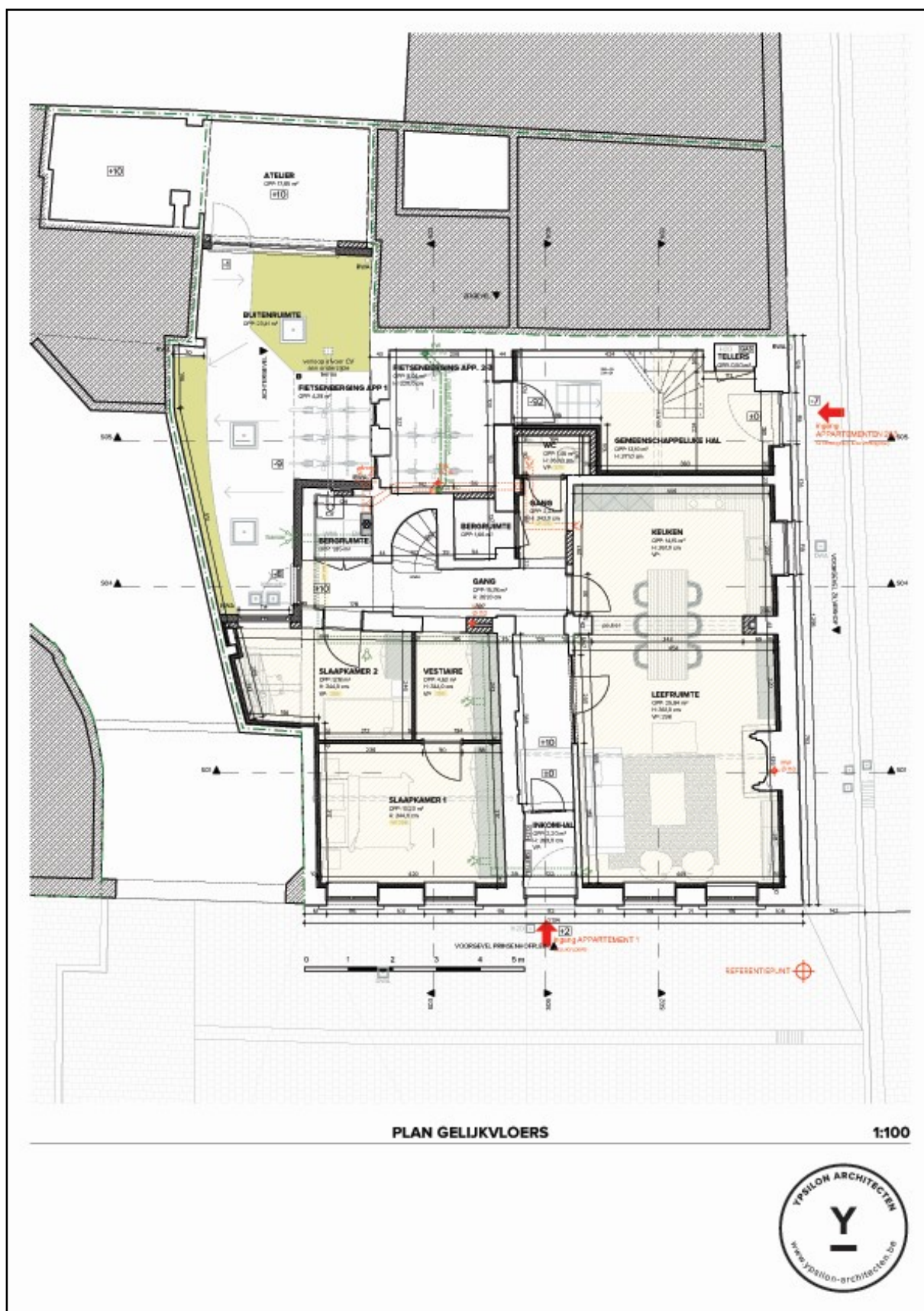
2.1. GEPLANDE WERKEN

De initiatiefnemer vraagt een omgevingsvergunning voor de verbouwing van een hoekwoning. In totaal worden drie appartementen voorzien, één op het gelijkvloers en telkens één op het eerste en tweede verdiep.

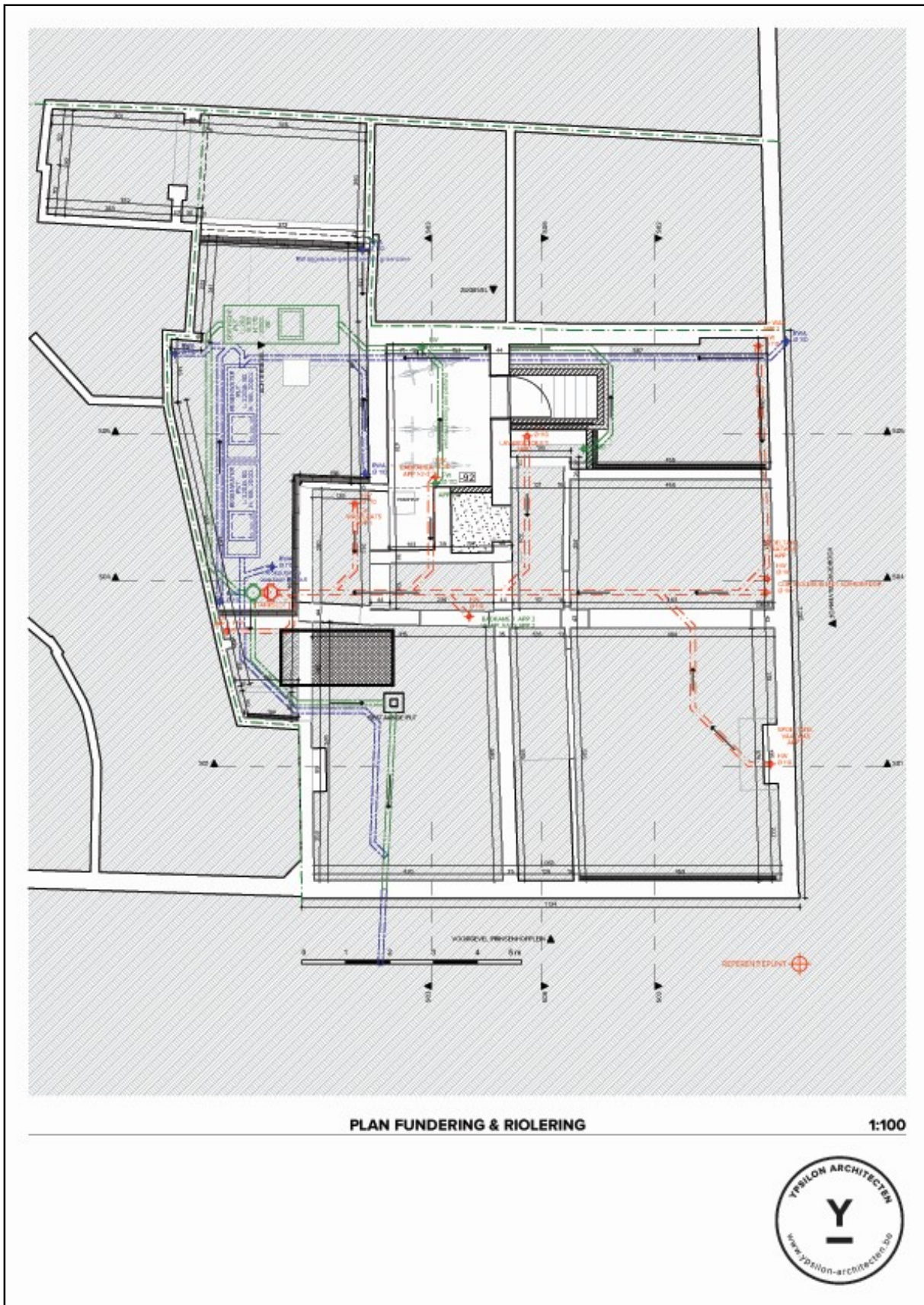
In eerste instantie wordt de volledige vloeropbouw op het gelijkvloers verdiept in functie van een nieuwe vloerplaat en een nieuw rioleringsstelsel. Het rioleringsstelsel zal aansluiting hebben op nieuwe regenwaterputten en een septische put op de verharde koer. Op het gelijkvloers wordt ter hoogte van de koer in de noordwestelijke hoek een kleine uitbreiding gebouwd (3m²). Deze uitbreiding zal op het gelijkvloers dienst doen als slaapkamer. De huidige

kelderruimte zal in gebruik genomen worden als fietsberging. De atelierruimte in de noordoostelijke hoek van het plangebied wordt ook herbouwd (9m²).

Voor de uitgraving van het vloerniveau moet men een impact van -30cm ten opzichte van het vloerniveau rekening gehouden worden. De nieuwe riolering zal tot op een diepte van -60cm komen te liggen. De diverse putten op de koer worden uitgegraven tot op een diepte van -2m. De nieuwe funderingen zullen aangelegd worden tot op een vorstvrije diepte (minimaal -80cm).

Figuur 1 Plan gelijkvloers nieuwe toestand. (bron: initiatiefnemer)

Figuur 2 Riolerings- en funderingsplan. (bron: initiatiefnemer)

2.2. AFWEGING EN ADVIES

Het uitgevoerde bureauonderzoek is volledig, alle relevante beschikbare bronnen zijn teruggevonden en zijn geraadpleegd. Het plangebied bevindt zich in de historische stadskern van de stad Gent en binnen de beschermde archeologische site van het Prinsenhof. Ter hoogte van het plangebied bevond zich 'la maison du jardinier' uit de 16de – 17de eeuw. Waarschijnlijk betrof het vroeger twee huizen. Momenteel bevindt zich één hoekwoning binnen het plangebied. Op archeologisch vlak kunnen binnen het plangebied sporen verwacht worden van bewoning vanaf de volle middeleeuwen. Concreet gaat het hier om resten van muren en funderingen, vloerniveaus en werkniveaus, (afval)kuilen, e.d.m.

Rekening houdende met de criteria uit de Code Goede Praktijk (CGP), hoofdstuk 5.2, werd de noodzaak tot verder vooronderzoek afgewogen:

Archivalisch onderzoek: Bijkomend archivalisch onderzoek is in dit stadium van het onderzoek niet van toepassing. Dergelijk onderzoek zou een te grote meerkost betekenen, bovendien is aan de hand van het historisch kaartmateriaal een duidelijk beeld verkregen van het onderzoeksgebied.

Landschappelijk bodemonderzoek: Het landschappelijk bodemonderzoek heeft als doel de aardkundige opbouw en ontstaansgeschiedenis van de ondergrond en het landschap te kennen door een gerichte staalname. Voor dit project is dergelijke onderzoek niet aangewezen. Het projectgebied bevindt zich in de historische stadskern van Gent. De kans dat er zich bvb. een bewaarde paleobodem binnen het plangebied bevindt is heel klein.

Geofysisch onderzoek: Geofysisch onderzoek heeft tot doel om antropogene fenomenen te onderscheiden van natuurlijk sediment of om een morfologische reconstructie van het natuurlijke landschap te maken, door contrasten in elektrische, elektromagnetische en magnetische kenmerken van de ondergrond te meten. Een dergelijk onderzoek kan een aanwijzing geven over mogelijk aanwezige resten, maar biedt geen informatie over de aard van de resten, de bewaring of datering. Vanuit economisch oogpunt is het dan ook niet zinvol dergelijke methode in te zetten op dit projectgebied.

Veldkartering en metaaldetectie: Veldkartering heeft tot doel om relevante archeologische indicatoren te zoeken door een visuele inspectie van een terrein. Veldkartering dient (bij voorkeur) uitgevoerd te worden op akkers waardoor deze onderzoeksmethode voor dit

projectgebied niet efficiënt te noemen is (het plangebied bestaat uit akkerland en weiland). Een methode als veldkartering geeft daarenboven nooit met zekerheid uitsluitsel over de aan- of afwezigheid, en vooral bewaring van een archeologische site. Het plangebied is bovendien volledig bebouwd en verhard waardoor deze methode niet van toepassing is voor het plangebied.

Verkenkend en waarderend archeologisch booronderzoek: Het verkennend archeologisch booronderzoek heeft als doel archeologische sites op te sporen door middel van boringen. Het waarderend archeologisch booronderzoek heeft als doel reeds opgespoorde archeologische sites te evalueren door middel van boringen. In het geval van “Gent Prinsenhofplein/Zilverhof 44A” is dergelijk onderzoek niet van toepassing.

Proefsleuven en proefputten: Het doel van proefsleuven en proefputten is uitspraken te doen over de archeologische waarde van de totaliteit van een terrein door een beperkt maar statistisch representatief deel van dat terrein op te graven.

Gezien de ligging in een stadscontext, waarbij een **complexe verticale stratigrafie** verwacht wordt, met het voorkomen van puinpakketten, funderingen, vloeren,... in de bodem, is het uitvoeren van een verder vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefputten de enige relevante onderzoeksmethode om het plangebied te onderzoeken. Eerder werd aangetoond dat het archeologisch potentieel van het projectgebied groot is. Een onderzoek met behulp van proefputten kan duidelijkheid verschaffen omtrent de reële bedreiging van de bouwwerken (inschatting van het archeologisch niveau, de bewaringstoestand van de archeologische resten, de verstoringsgraad binnen het plangebied).

De aanbeveling werd getoetst aan de vier criteria opgenomen in de Code van Goede Praktijk artikel 5.3:

- mogelijk: De uitvoering van het vooronderzoek met ingreep in de bodem is momenteel niet mogelijk. Werken zullen uitgevoerd worden na het bekomen van de stedenbouwkundige vergunning.
- nuttig: Er zijn geen argumenten om aan te nemen dat het terrein dermate verstoord is dat een prospectie niet zinvol zou zijn. De proefputten brengen het archeologisch potentieel van het projectgebied in kaart. Hierop kan een gedegen beslissing genomen worden in functie van een eventueel verder onderzoek.
- schadelijk: Gelet op de aard van de werken, is eventueel aanwezig archeologisch erfgoed bedreigd. Een onderzoek door middel van proefputten is, rekening houdende

met het groot archeologisch potentieel van het projectgebied, de enige goede manier om een inschatting te maken van het archeologisch bodemarchief.

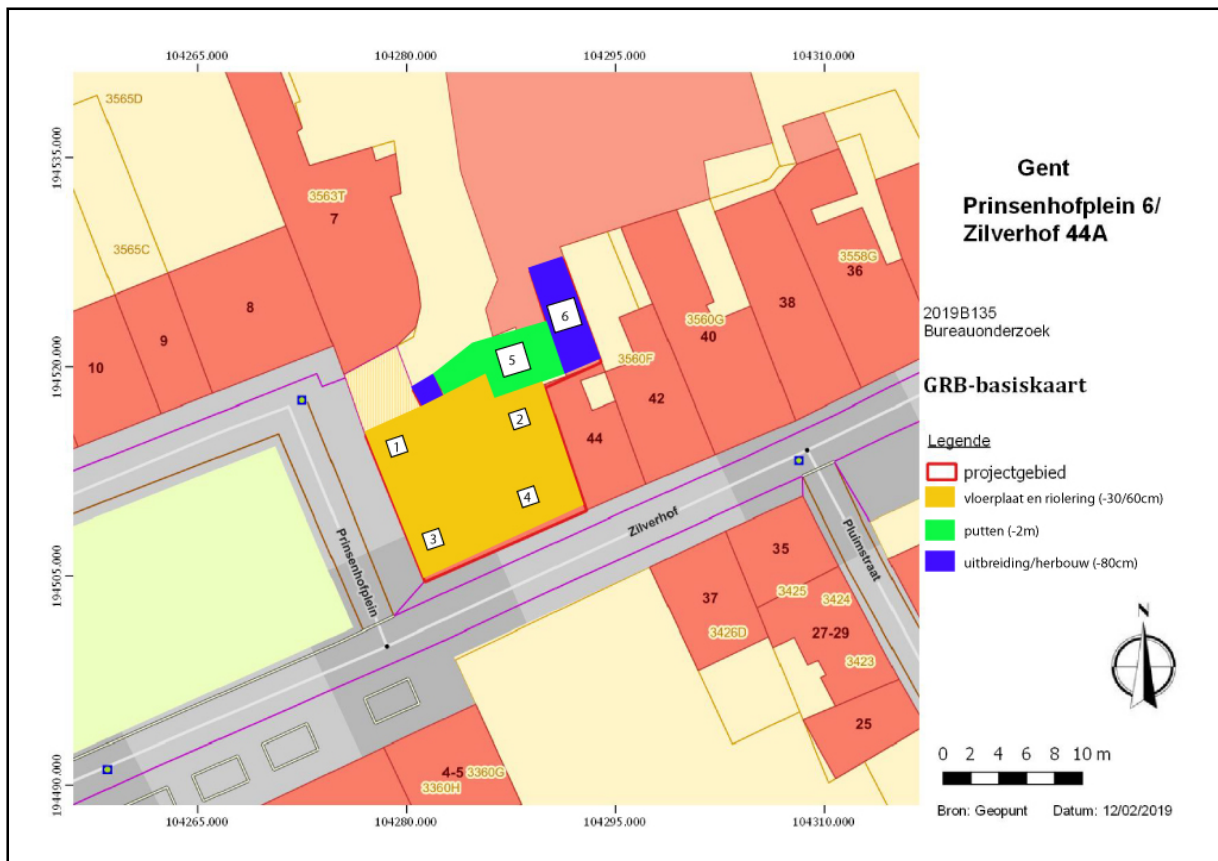
- noodzakelijk: Eventueel archeologische relictten zijn door de geplande werken bedreigd.

3. AFBAKENING

Het advies heeft betrekking op het volledige plangebied (ca. 183m²) dat verstoord wordt door de geplande werken. Verspreid over het volledige bedreigde plangebied worden 6 proefputten aangelegd, op enkele strategische plekken. In totaal wordt 12m² of 6,5% van het bedreigde plangebied onderzocht. Dit is voldoende om een correcte uitspraak te doen omtrent de te nemen maatregelen.

Voorstel:

- Proefput 1-4: de proefputten hebben een oppervlakte van 1m². De proefputten worden aangelegd op strategische plaatsen (waar de sleuf van de riolering gegraven zal worden) binnen het woonhuis. Één proefput bevindt zich in de kelder van het huis.
- Proefput 5: Deze proefput heeft een oppervlakte van 4m². De proefput bevindt zich ter hoogte van de nieuwe putten op de koer.
- Proefput 6: Deze proefput heeft eveneens een oppervlakte van 4m². De proefput bevindt zich ter hoogte van de nieuwbouw.

Figuur 3 GRB-basiskaart met vereenvoudigde weergave van de werken en de geplande proefputten. (bron: geopunt)

4. VRAAGSTELLING

Doel van de prospectie met ingreep in de bodem is een archeologische inventarisatie, registratie en fysiek onderzoek van eventueel waargenomen archeologische relictten. Bij het uitvoeren en uitwerken van de prospectie moeten minstens volgende vragen beantwoord worden.

Algemeen:

- In hoeverre is het plangebied verstoord?
- Welke info kan afgeleid worden m.b.t. de stratigrafie van het terrein?
- Kan er info afgeleid worden m.b.t. de totstandkoming en de ontwikkeling van het meersengebied?
- Wat is de aard, omvang, datering, en conservatie van de aangetroffen archeologische resten?
- Hoe is de opbouw van de chronologie van de aanwezige archeologische resten?

- Wat is de onderlinge samenhang tussen de sporen en structuren?
- Welke specifieke activiteiten hebben binnen het onderzoeksgebied plaatsgevonden?
- Wat zijn de materiële aanwijzingen hiervoor?
- Passen deze in de historische context van de locatie?
- Uit welke periode dateren de vondsten? Kan er een functionele interpretatie aan gegeven worden?
- Wat is de datering en samenstelling van de aangetroffen ophogingslagen?
- Moet er, op basis van de archeologische resten, een vlakdekkend vervolgonderzoek plaatsvinden? Wat is de ruimtelijke afbakening van het vervolgonderzoek? Welke vraagstellingen dienen geformuleerd worden voor een vervolgonderzoek?

Prinsenhof:

- Welke archeologische resten kunnen in verband gebracht worden met 'la maison du jardinier'?
- Kunnen de archeologisch resten in verband gebracht worden met het Prinsenhof?

5. PLAN VAN AANPAK

Uit het verslag van resultaten kwam naar voor dat verder vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefputten, gezien de ligging van het plangebied in een stedelijke context met een complexe verticale stratigrafie, de meest aangewezen methode is om het plangebied te onderzoeken. De voorziene onderzoeksmethode moet niet uitgevoerd worden indien de geplande werken alsnog niet zullen plaatsvinden. Zowel het veldwerk als de verwerking en rapportage van de hieronder beschreven methode dienen te voldoen aan de methodiek zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk. Specifiek wordt verwezen naar hoofdstukken 8.6.1 en 8.6.3 van de Code van Goede Praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren (versie 3.0). Het onderzoeksdoel is succesvol bereikt indien de vraagstelling gefundeerd kan beantwoord worden.

De proefputten worden ingeplant rekening houdend met de wetenschappelijke vraagstelling en de huidige bebouwing. Indien de onderzoeksvragen op basis van bovenstaande proefputtenplan niet afdoende kunnen beantwoord worden, dan kan de uitvoerende erkende archeoloog er tijdens het veldonderzoek voor opteren om extra proefputten of proefsleuven aan te leggen, of de bestaande putten uit te breiden, om beter inzicht te krijgen in de aard van de aangetroffen archeologische sporen.

In elke proefput wordt de volledige stratigrafische sequentie onderzocht tot op verstoringsdiepte. Het aantal vlakken en de aanlegdieptes worden tijdens het veldwerk bepaald door de veldwerkleider. In het geval van diep uitgegraven contexten (bvb. waterputten) worden de uitgravingsdieptes aan de hand van boringen achterhaald. Bij het aantreffen van resten van ambachtelijke activiteiten moet indien nodig een specialist geraadpleegd worden. Een selectie van het sporenbestand moet onderzocht worden om uitspraken te kunnen doen in functie van een vervolgonderzoek. De kwetsbare sporen worden afgedekt. In elke proefput worden minstens twee profielwanden geregistreerd in functie van de stratigrafische opbouw.

Elk vlak wordt gecontroleerd op de aanwezigheid van metalen voorwerpen met behulp van een metaaldetector. De geldende veiligheidsvoorschriften worden ten allen tijde gerespecteerd. Zo moet de omvang van de proefput zich evenredig verhouden tot de diepte van het aanlegvlak. Uitvoerend personeel die werkzaamheden uitvoeren in de nabije omgeving van een draaiende graafmachine moeten visueel duidelijk herkenbaar zijn zoals gebruikelijk.

6. GEWENSTE COMPETENTIES

Het veldwerkteam bestaat minimaal uit:

- een veldwerkleider (onder auspiciën van een erkend archeoloog), deze veldwerkleider beschikt over voldoende ervaring in stedelijke contexten in Vlaanderen en heeft bij voorkeur een goede kennis van de (post) middeleeuwse periode. Minimaal heeft hij/zij 2 jaar opgravingservaring op stedelijke contexten, aangetoond via CV.
- één assistent-archeoloog, hij/zij heeft minstens 1 jaar opgravingservaring op stedelijke contexten, aangetoond via CV.

Voor de prospectie met ingreep in de bodem dient de veldwerkleider zich te laten ondersteunen door één of meerdere specialisten en regiodeskundigen, die hem bijstaan bij de uitvoering van de prospectie indien deze expertise intern niet beschikbaar is. Deze specialist beschikt over een

aantoonbare en ruime ervaring met stadskernonderzoek in het algemeen en binnen de stad Gent in het bijzonder.

Het projectteam wordt daarenboven bijgestaan door een aardkundige die minstens 1/5 van de duur van het veldwerk op het terrein aanwezig is. De aardkundige ondersteunt de archeologen bij de analyse van de bodemkundige/landschappelijke context en bij de interpretatie van sporen en structuren.

7. VONDSTEN

Conservatie en overdracht van het archeologisch ensemble gebeurt na afloop van het onderzoek conform aan de artikels 5.2.1, 5.2.2 en 5.2.3 van het Onroerend Erfgoeddecreet. Bij de start van de opgraving worden door de erkende archeoloog en de initiatiefnemer duidelijke afspraken gemaakt met betrekking tot de overdracht van het archeologisch ensemble bij de eigenaar en het erkende onroerend erfgoeddepot of andere bewaarder van het archeologisch ensemble. Na het beëindigen van de verwerking en het opleveren van de eindrapportage vindt de overdracht van de vondsten plaats.

8. FIGURENLIJST

Figuur 1 Plan gelijkvloers nieuwe toestand. (bron: initiatiefnemer)	3
Figuur 2 Riolerings- en funderingsplan. (bron: initiatiefnemer)	4
Figuur 3 GRB-basiskaart met vereenvoudigde weergave van de werken en de geplande proefputten. (bron: geopunt)	8